Danmarks Radio — et magtobjekt i det politiske system

Anker Brink Lund

Af den gældende radiolovs § 6 fremgår det, at Danmarks Radio (DR) er en »selvstændig offentlig institution«. Denne organisationsform, der er et unikt forvaltningsretligt fænomen i Danmark, må ses som et forsøg på at skærme mediet fra den modsætningsfyldte magtudøvelse i den private sektor. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår desuden, at der tænkes på en vis selvstændighed i forhold til statsapparatet m.h.t. programfriheden og de økonomiske dispositioner.

Betyder DRs formelle status, at radioen også i praksis er magtneutral og selvstændig?

Bl.a. for at besvare dette spørgsmål har jeg foretaget en magtanalyse af DR i perioden 1970–1976. Undersøgelsen er netop udgivet i bogform, og den teoretiske ramme om analysen er udførligt beskrevet i *Økonomi og Politik* nr. 1/1976 pp. 14–24. I det følgende redegøres for nogle af undersøgelsens resultater specielt med henblik på DRs placering og funktion inden for det politiske system. Samtidig vil redegørelsen også mere alment kunne sige noget om de nuværende magtforhold i det danske samfund[1]).

1. *Ændringer i magtudøvelsen 1970–1976*

På grundlag af en rekonstruktion af de beslutningsprocesser, der 1. 4. 1975 førte til indførelsen af den nye programstruktur i radioen, kan det fastslås, at der i løbet af 1970'erne er sket en centralisering af DRs produktion.

Udsendelserne sendes nu på to i stedet for tre kanaler: Program 2, der tidligere husede de eksperimenterede og kritiske udsendelser, er nedlagt som selvstændig kanal. Program 3 (»funktionsradioen«) er i dag hovedkanalen – defi-

1. For en mere udførlig dokumentation af de anførte hypoteser og konklusioner, der foruden skrevne kilder bygger på en række interviews med centrale beslutningstagere i DR, henvises til: Anker Brink Lund, *Magten over Danmarks Radio – En analyse specielt med henblik på forholdene omkring lydradioens nyhedsformidling 1970–1976*, Århus 1976.

neret i Radiokommissionens betænkning af 1970[2]) som kanalen, hvor nyheder og aktualiteter udgør »rygraden«. Derimod har 1960'ernes hovedkanal, Program 1 (»familieprogrammet«), fået sine lyttertal reduceret betydeligt.

Baggrunden for og årsagerne til denne udvikling kan nærmere præciseres på grundlag af en analyse af den *personlige magt,* dvs. den del af magtudøvelsen, der skyldes angivelige personers, gruppers eller institutioners konkrete adfærd som *aktører.*

Anskuet under denne synsvinkel er ændringerne tilsyneladende kommet i stand ved, at en centrum-højre koalition af magtsubjekter i løbet af 1970'erne har opnået en styrket position og anvendt sine magtressourcer mere explicit end tilfældet tidligere havde været. Denne koalition omfatter store dele af erhvervslivet, dagspressen, de borgerlige lytterforeninger og politiske partier. Internt i DR finder den støtte i »Radioavisen«, Økonomiafdelingen og Programdirektørembedet for radioen.

Centraliserings-tendenserne optræder allerede i 1971–72, hvor de dog bremses af en stærk centrum-venstre koalition bestående af Socialdemokratiet, fagbevægelsen og størstedelen af DRs medarbejdere. Først i efteråret og vinteren 1973–74 trænges denne alliance i defensiven, og de nye polit-økonomiske magtforhold slår for alvor igennem.

Siden er tendenserne blevet forstærket, og de analyserede data tyder på, at styrkeforholdet i den efterfølgende periode er forskudt yderligere til fordel for det politiske højre, hvilket for DR har betydet begrænsninger i institutionens autonomi.

En del af centraliseringens konsekvenser er imidlertid ikke forårsaget af konkrete aktørers villede adfærd. Tilsyneladende kører udviklingen sine steder af sig selv – eller rettere: tendenserne forstærkes som følge af anonyme samfundskræfter, der sætter sig igennem så at sige bag om ryggen på beslutningstagerne, som derved reduceres til *agenter* for den *strukturelle magt,* dvs. den del af magtudøvelsen der ikke umiddelbart lader sig henføre til konkrete personer.

Det forekommer således sandsynligt, at den krise[3]), der i Danmark definitivt sætter sig igennem vinteren 1973–74, forklarer en væsentlig del af baggrunden for omlægningerne.

Netop samtidig med lavkonjunkturen kan man registrere markante omslag i beslutningsprocessen. Indtil efteråret 1973 har stemningen i DRs direktion og Radiorådet været for øget decentralisering og »flere indgange« til stoffet. Nu gennemføres både for nyhedsformidlingen og programstrukturen reformer, der begrænser kvalitets-konkurrencen i mediet.

2. *Betænkning nr. 592-1970* afgivet af Radiokommissionen nedsat 15. 6. 1967 af Ministeren for kulturelle anliggender, p. 154.
3. Om kriseteori og de konkrete krisesymptomer i Danmark i 1970'erne se nærmere hos: Jens Brinch, *Kapitalakkumulationen i Danmark efter 1940, Kbh.* 1974 og Flemming Arentoft m.fl., *Den lange vej gennem krisen,* Århus 1976.

Det lader sig naturligvis ikke gøre at slutte direkte fra macro-fænomener, f.eks. den såkaldte oliekrise og krisevalget i december 1973 til fænomener på DRs micro-plan. Men den tidsmæssige parallitet er åbenbar, og efter omlægningerne opfylder DR mere effektivt en række objektive funktioner i relation til den kriseramte samfundsstruktur.

Radioen opprioriterer således sin reproduktions- og legitimationsfunktion i henseende til den herskende ideologi. Det enkle og positive fremhæves stadig stærkere i udsendelserne, mens det modsætningsfyldte og kritiske stof nedspilles. Tydeligst ses dette ved styrkelsen af »Radioavisen«, der i perioden har fået forøget sine ressourcer og sit personale med 91 pct. og i dag reelt har monopol radioens landsnyheder. Afdelingens souschef, Thyge Stenstrup, beskriver »Radioavisens« selvforståelse således:[4])

> »Radioavisen har en kompetent redaktion. Vi har ingen holdning til skummetmælk, Preben Møller Hansen, EF eller Danmarks befolkningsudvikling efter århundredeskiftet. Det er ikke vores opgave at bringe, hvad *De* kalder farlig radio. Vi sender nyheder hurtigt, nøgternt og pålideligt. Vi er ikke missionærer.«

Også Provinsafdelingen og Underholdningsafdelingen, der har en tilsvarende opfattelse af deres rolle som kommunikatorer, har fået øget sendetid og ressourcer i perioden. Derimod bliver den systemkritiske Kultur- og Aktualitetsafdeling, der bekender sig til »den farlige radio«, kraftigt beskåret og pålægges af Radiorådets Forretningsudvalg et reelt forbud mod at bringe nyhedsstof i fremtiden ved en beslutning af 17. 6. 1974. Det engagerede og holdningsprægede stof bliver i det hele taget nedskåret og placeres nu på tidspunkter, hvor flertallet af lyttere er afskåret fra at høre det.

Det betyder, at DRs stabiliseringsfunktion i relation til det politiske system forstærkes. Folketingets partier og andre etablerede eliter får mere sendetid på deres egne præmisser, mens kritiske magasiner, der gennem aktiv journalistik gik tæt på de politiske magthavere, f.eks.»Orientering«, »Arbejdspladsen« og »EF-magasinet«, nedlægges i stilhed.

Effekten heraf er en omdefinering af DRs opgaver i retning af politiske status quo interesser. En tendens der forstærkes gennem selve funktionsradioformen, hvor de atomiserede nyhedsmeddelelser flyder sammen med en kontinuerlig strøm af underholdningsmusik. Formidlingen af alternativ værdividen begrænses, mens der sker en opprioritering af faktaviden, hvilket i følge udenlandske undersøgelser[5]) medfører en intensiveret indoktrinering af lytterne.

Også DRs valoriserings- og cirkulationsfunktioner i relation til det økonomiske system er blevet forstærket. Den strukturelle magt sætter sig her igen-

4. Læserbrev i *Information* 17./18. 1. 1976.
5. Jvnf. Göran Palm, *Indoktrineringen i Sverige*, Stockholm 1968 og Franz Dröge, *Wissen ohne Bewusstsein. Materialen zur Medienanalyse*, Frankfurt/M 1972.

nem som krav om besparelser. Kravene følges op gennem rationaliseringer og personalelofter, der især rammer de kreative, kapitalekstensive afdelinger, hvilket medfører flere indkøb af fremmedproducerede varer, f. eks. grammofonplader, spillefilm og kommercielle TV-shows.

I samme retning peger indførelsen af stereo-teknik og farve-TV, der skaber et marked for privatproduceret modtageudstyr og sendefaciliteter. Ved starten af den nye radioordning lukkede man bl. a. langbølgesenderen i København, så lyttere med ældre apparater for at høre udsendelserne blev tvunget til at købe nye FM-modtagere.

Imidlertid er de objektive økonomiske interesser ikke slået fuldstændig igennem. Man har endnu ikke fået privatiseret mediet. Reklamer er ikke indført formelt, og det kreative stof er endnu ikke helt afskaffet.

Årsagerne hertil er flere. Vigtigst er nok, at det danske økonomiske system ikke er ensartet og monopoliseret i samme grad som tilfældet f. eks. er i Vesttyskland og USA. Erhvervslivet består af en lang række enkeltvirksomheder og brancher med modstridende særinteresser. Reklamen ville nok gavne de store foretagender. Men for de små og mellemstore virksomheder er der ingen gevinst at hente i TV-reklamen. Visse traditionelt magtfulde brancher – herunder især dagspressen – ville endog direkte lide tab ved en sådan udvikling.

Generelt kan det konkluderes, at den strukturelle magtudøvelse nok er blevet eskaleret i 1970'erne. Men p. g. a. modsætninger i produktionsmåden og mellem magtsubjekterne indbyrdes har det været muligt for anti-strukturelle aktører at modificere krisens virkninger gennem udøvelse af personlig magt.

For at besvare spørgsmålet vedrørende omfanget af DRs faktiske selvstændighed må der derfor gennemføres en mere detaljeret analyse af hvem, der rent faktisk har magt over DR, og hvordan disse agenter og aktører for øjeblikket udnytter deres magtpositioner.

2. *Magtsubjekter i og omkring Danmarks Radio*

Et uendeligt antal individer og organisationer kan teoretisk set udøve magt over DR. Her vil kun blive inddraget nøglesubjekter, dvs. magthavere som har væsentlige objektive eller subjektive interesser i at påvirke institutionen. Kataloget er derfor ikke nødvendigvis komplet.

Et konkret individ kan i praksis indgå i flere sammenhænge, f. eks. lytter, lytterforeningsmedlem, fagforeningsmedlem, partimedlem, MF, minister etc. Oversigten er bygget op omkring sociale roller inddelt i fire sfærer inden for den private og offentlige sektor[6]).

6. Om denne samfundsopfattelse se: Jürgen Habermas, *Strukturwandel der Öffentlichkeit. Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft*, 1962. Denne opfattelse er ikke uproblematisk. En kritik heraf findes bl. a. i tidsskriftet *Fagtryk* nr. 2/1975, pp. 115–171.

2.1. *Intimsfæren*

I den private hjemme-sfære optræder borgerne som isolerede individer. Langt hovedparten af DRs output konsumeres i denne sfære, og de forskellige radiolove har tillagt lytterne en væsentlig kompetence. Formelt er forbrugerne bl. a. repræsenteret ved 12 Radioråds-medlemmer. I praksis er det dog de politiske partier, der udnævner dem – og partierne har som regel valgt de 12 i deres egenskab af fremtrædende eller lovende partimedlemmer.

Lytterne har andre vægtige magtressourcer, idet de via licensen financierer DR. Der har været enkelte tilløb til licens-boycott. Men i praksis har denne tvangsmagt aldrig kunnet anvendes effektivt, og andre magtmidler som lytterundersøgelser, læserbreve, »telefonstorm« m.v. bliver først effektive, hvis andre aktører tager dem op.

I realiteten optræder lytterne kun som legitimationsgrundlag for andre magtsubjekter. Typisk som »det tavse flertal«, der lader sig anvende til støtte for status quo, jvnf. denne udtalelse af Radiorådsmedlem Viggo Knudsen:[7])

> »Jeg synes, at sagen jo også har en vis, skal vi sige, forbindelse med lytter- og forbrugerinteresser, og jeg har nu selv prøvet at spørge nogle lyttere om, hvad de mener om det. Det viser sig, at dem, jeg har spurgt – nu er det ikke 100, slet ikke, men ca. 20–30 har sagt, at de er overordentlig godt tilfreds med radioavisen, som den er.«

Heller ikke lytterforeningerne synes at have selvstændig magt i 1970'erne. De største organisationer, *Kristelig Lytter- og Fjernseerforening* med ca. 112.000 medlemmer og *Arbejdernes Radio- og Fjernsynsforbund* med ca. 100.000, er reduceret til partipolitiske støtteforeninger og kollektive billidrørsforsikringer. Kun *Aktiv Lytterkomité,* der er et produkt af krisen, har haft indflydelse som agent for den intensiverede strukturelle magtudøvelse. Som selvstændig aktør kan komiteen og dens folkelige udløber *Aktive Lyttere og Seere* intet udrette. Men som ekstraparlamentarisk pressionsgruppe og talerør for økonomiske og politiske højrekræfter har komiteen været med til at maskere mere diskrete indgreb i DR.

Også de andre forbrugergrupper, f. eks. *oplysningsforbundene* og *Forbrugerrådet,* der i 1970'erne har søgt at påvirke DR, har langt mindre magt end de modstående producentgrupper i socialsfæren.

2.2. *Socialsfæren*

I denne sfære optræder invididerne i forskellige private erhvervs-roller. Her findes en række modsætninger, hvoraf den basale går mellem kapitalejere og arbejdere. I dagligsproget opfattes sfæren som »erhvervslivet«.

På arbejdsgiversiden skete i 1968/69 en koordinering af landbrugets, indu-

7. Citeret efter stenografisk referat fra Radiorådets møde 18. 1. 1972, p. 24.

striens og handelens magtudøvelse i relation til DR. Ni erhvervsorganisationer og kædeforretningen *Irma* protesterede samlet imod en intern DR-betænkning om forbrugeroplysning. Erhvervene fremsatte fem grundkrav til udsendelserne, hvoraf det vigtigste var kravet om kontradiktion.

DRs driftsledelse afviste i første omgang at formalisere kravene. Der blev i stedet nedsat et fast *Kontaktorgan* mellem radioledelsen og erhvervsorganisationerne. Under de ændrede konjunkturer i 1973 lykkedes det imidlertid med Aktiv Lytterkomité som agent at få det kontradiktoriske princip knæsat ved en stramning af alsidigheds-begrebet gennem den såkaldte »fairness-regel« vedtaget af Radiorådet 11. 4. 1973.

I de daglige radioudsendelser står landbruget tilsyneladende stærkest. Jordbruget har egne service-udsendelser, er indirekte repræsenteret i Radiorådet ved informationschef i *Landbrugsrådet* Arne Christiansen (Venstre), og siden 1962 har DR haft en særlig landbrugs-medarbejder.

Industriens interesseorganisationer har ikke anvendt sine magtressourcer så explicit. Det skyldes dog ikke så meget svaghed som andre radio-interesser. I modsætning til landbruget, der har været i krise i store dele af efterkrigstiden og derfor haft behov for at legitimere statsstøtte, prisstigninger m.v., har byerhvervene været i fremgang. Industri og handel behøver derfor ingen specialprogrammer. Derimod kræver man en hurtig og kontinuerlig nyhedsdækning, så virksomhederne kan følge med i ændringer på verdensmarkedet. *Dansk Arbejdsgiverforening* og *Industrirådet* hilser da også omlægningen til »funktionsradioen« i 1975 med tilfredshed – og ifølge interviews med beslutningstagerne har netop byerhvervenes autoritet haft en afgørende indflydelse på denne udvikling.

Ud over de store erhvervsorganisationer har også enkeltvirksomheder magt over DR. Adskillige firmaer benytter alsidigheds- og fairness-reglerne til at holde kritiske radiojournalister ude, når der er konflikter på arbejdspladserne[8]), og som vigtige leverandører af positive nyheder er især skibsværfterne og andre større koncerner centralt placeret i forhold til DRs nyhedsformidling.

Visse producent-grupper har så åbenbare særinteresser, at samarbejdet med DR er blevet formaliseret.

Radio-branchen deltager således i årlige møder med radioledelsen, der aktivt stimulerer handelen, f. eks. gennem »stereo-tests« på hovedprogrammet P3 og samarbejdet omkring Jubilæumsudstillingen i Bella Centret, september 1975.

Grammofonplade-industrien får effektiv støtte i salgsarbejdet gennem DRs musikudsendelser, hvor forbudet mod reklame reelt er sat ud af kraft, og også *filmproducenterne* har benyttet krisen til at forbedre deres magtposition gennem agenter i Radiorådet.

8. Arbejdsgiverne har bl. a. hindret udsendelser om Østasiatisk Kompagni og A/S Politiken, jvnf. *Ekstra Bladet* 30. 1. 1974 og *Information* 16. 4. 1975.

Allertydeligst er DRs afhængighed af *den trykte presse.* Helt indtil 1964 ejede de private dagblade »Pressens Radioavis« og kontrollerede fuldstændigt nyhedsformidlingen i radio og TV. Magtanvendelsen herfra er stadig en væsentlig grund til at dansk radiofoni ikke er blevet reklamefinancieret, og det var henvendelser fra pressens interesseorganisationer, der tvang Socialdemokratiets forslag om decentralisering af radio/TV ud af 1973-loven, jvnf. betænkningen fra Folketingets kulturudvalg af 1. 6. 1973.

Formelt sikres pressens magt gennem publiceringsreglerne og de årlige møder med redaktørforeningerne. Mere uformelt præges DR ved rekruttering af medarbejdere fra den private presse og dagbladenes ejerskab af *Ritzaus Bureau,* der er DRs vigtigste nyhedskilde.

Endelig kan den trykte presse til tider udnytte sin position til at udøve personlig magt, der søger at dæmme op for strukturelle tendenser. *Ekstra Bladet* og *Information* var bl. a. stærkt medvirkende til, at Kultur- og Samfundsafdelingen ikke – trods flertal herfor i Radiorådets Forretningsudvalg – blev nedlagt fuldstændigt i foråret 1974.

På arbejdersiden er der tilsyneladende stærke magtressourcer til rådighed. Med en organisationsprocent på ca. 90 i fagforeningerne og en flerstrenget arbejderbevægelse til rådighed skulle der være gode muligheder for at gøre sin indflydelse gældende.

I praksis har *LO* dog anlagt en lav profil. Der er kun få eksempler på decentrale initiativer på arbejdspladserne. Typisk vil klager over DR blive henvist til de »politiske kompetente organer«, dvs. Arbejdernes Radio og Fjernsynsforbund og Fjernsynsforbund og Socialdemokratiet – men netop disse politiske organer har, jvnf. afsnit 2.3., haft magtmæssig tilbagegang i 1970'erne.

Analysen af de konkrete beslutningsprocesser viser, at arbejderklassen er strukturelt forfordelt m. h. t. magt, en tendens der forstærkes under krisens arbejdsløshed og politiske reaktion.

Imidlertid indebærer en velorganiseret arbejderbevægelse en voldsom potentiel magt, som lederne blot ikke for øjeblikket kan eller vil bruge.

2.3. *Kommunikationsoffentligheden*

I denne sfære optræder individerne, ifølge den borgerlige selvforståelse, som lige og frie statsborgere. Her foregår den offentlige debat, og ideelt udsondres almeninteresserne i ren, magtneutral fornuft.

Det er imidlertid ikke længere en realistisk måde at opfatte offentligheden på. I dag må sfæren ses som en nødvendig konsekvens af modsætningerne i den private sektor. Offentligheden præges af produktionen gennem de herskende klassefraktioner og deres (sær)interesseorganisationer[9]).

9. Se nærmere: Oskar Negt & Alexander Kluge, *Öffentlichkeit und Erfarung. Zur Organisationsanalyse von bürgerlicher und proletarischer Öffentlichkeit,* Frankfurt/M 1973.

Systemkritiske grupper uden autoritet eller kompetence har bl.a. derfor i 1970'erne gennem deres aktioner slet ikke opnået nogen effekt – eller endog opnået den modsatte effekt af den af de aktionerende ønskede.

Aktionernes fallit skyldes ikke kun gruppernes talentløshed og manglende strategiske overblik. Nederlagene er også strukturelt betingede. Da sådanne grupper nødvendigvis må anvende utraditionelle midler, f.eks. strejker og demonstrationer, for at opnå dækning i medierne, vil de, især under kriser, som oftest blive fordømt som »udemokratiske« og »ulovlige«. Budskabet drukner i forargelse over de anvendte metoder.

Reelt har offentligheden derfor i de seneste år kun været anvendelig for systemkonforme grupper som f.eks. de etablerede politiske partier, der kan opnå resultater gennem legale, parlamentariske midler.

Tidligere var der stort set enighed mellem de fire »gamle« partier om radioordningen. Samarbejdet fik et knæk ved Venstres og Det konservative Folkepartis modstand under behandlingen af 1959-radioloven, men i løbet af 1960'erne retableredes en uformel koalition mellem Socialdemokratiet og Venstre.

I 1969 kom et nyt vendepunkt, da VKR-regeringen nægtede at bevilge DR en af Radiorådet vedtaget licensforhøjelse. VKR-samarbejdet cementeredes under debatten om den ny radiostruktur, da de borgerlige partier holdt formøde på Poul Hartlings kontor på Christiansborg 21. 9. 1973. Mødets formål var at lægge en fælles strategi i relation til DRs nyhedsformidling, og foruden VKRs Radioråds-repræsentanter var også partilederne Hilmar Baunsgaard og Erik Ninn Hansen til stede ved mødet.

Efter 1974 er der søgt etableret en bred *centrumskoalition,* der foruden Venstre og Det radikale Venstre også omfatter Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti. Alliancen dækker imidlertid ikke alle radiospørgsmål, idet Venstre med mellemrum har støttet sig på en *højrekoalition* bestående af Centrumsdemokraterne, Fremskridtspartiet, Kristelig Folkeparti, Retsforbundet og Det konservative Folkeparti. Desuden findes en isoleret og magtmæssig betydningsløs *venstrefløj.*

De fleste initiativer udgår fra højre, der reelt kræver censur i DR og angiveligt ønsker radio/TV drevet af private selskaber financieret ved reklame. Der er stillet flere forslag herom i Folketinget og Radiorådet, men endnu har de ikke kunnet samle flertal. Højres magt ligger således ikke så meget i konkrete tiltag, men er strukturelt betinget og virker især ind på beslutningsklimaet, hvorved de øvrige partier tvinges til at anticipere især Fremskridtspartiets og Centrumdemokraternes interesser.

Partiet *Venstre* har haft størst fremgang under krisen. Gennem en stor loyal presse, et snævert samarbejde med landbrugets organisationer og i den seneste tid med voksende støtte fra byerhvervene, har Venstre væsentlige magtressourcer til rådighed.

I overensstemmelse med småhandelens og den lokale presses interesser var

Venstre tidligere indstillet på at bevare DR som offentlig licensfinancieret institution. Med ændringen i produktionsmåden og konjunkturerne har partiet imidlertid sadlet om.

I 1974 opnåede Venstre regeringsmagten og sikrede sig samtidig formandsposten i Radiorådet og dominans i Forretningsudvalget. Partiet har siden fået gennemført en lang række centrale krav fra sine nye marginal-vælgere.

Venstre kræver i pjecen »Sådan brydes monopolet« fra marts 1976, at DR spaltes op i tre partipolitisk styrede kanaler. Programmedarbejderne splittes og adskilles helt fra de manuelle arbejdere, idet man vil lave to private produktions- og distributionsselskaber, der skal sælge udsendelser til de tre kanaler i konkurrence med udenlandske firmaer.

Socialdemokratiet har i perioden haft en voldsom tilbagegang, og fra efteråret 1973 kan partiet heller ikke længere tvinge sine præferencer igennem i DR. Partiet har dog stadig en betydelig personlig magt, men prisen herfor er, at man har slækket på sine vigtigste krav og interesser. De socialdemokratiske agenter i DRs driftsledelse må således i stadig højere grad foruddiskontere interesserne på den politiske højrefløj.

Dette ses klart af strukturdebatten. Efter en socialdemokratisk støttet udvikling i retning af flere »indgange« i radioen, får partiet kun et spinkelt flertal for »Orienterings« overflytning til P1 i 1972 og lider klare nederlag ved delingen af Kultur- og Aktualitetsafdelingen og indførelsen af »funktionsradioen« 1973–75.

Svækkelsen slår også igennem i form af splittelse af partiet. Erhard Jacobsen bryder ud i 1973, og en fløj omkring Orla Møller støttet af LOs topledelse kræver skærpet kontrol med DR. En venstregruppe omkring den tidligere Radiorådsformand Ole Espersen søger at fastholde den socialdemokratiske kurs, men desavoueres bl. a. ved udpegelsen af Erik Andersen til næstformand i Radiorådet. Ole Espersen opnår end ikke en plads i Forretningsudvalget.

Også på Christiansborg ses magtforskydningen. Ved 1973-lovens behandling må socialdemokraterne således opgive sin sidste Radioråds-bastion, de tilforordnede i Programudvalget, og trække sine forslag om skattefinansiering og decentralisering af DR tilbage under udvalgsarbejdet i Folketinget.

Det ændrede flertal i Radiorådet har fået Socialdemokratiet til at overveje en omlægning af medie-styringen. 19. 11. 1975 erklærede partiet sig i Folketinget indforstået med dannelsen af et TV2 uafhængigt af DR, og 14. 1. 1976 lancerede partiet et debatoplæg, der i praksis betyder, at det nuværende Forretningsudvalg ophøjes til Radioråd. Derved undgås de pinlige og langvarige debatter, men forslaget er intet reelt forsøg på afgørende at ændre magtforholdene. Det er blot endnu et eksempel på, at krisen har tvunget Socialdemokratiet ind i en defensiv venteposition, hvor det primært drejer sig om at fastholde status quo og afbøde de værste overgreb mod den gældende radioordning.

2.4. *Konstitutionsoffentligheden*

Her optræder individerne i rollen som repræsentanter for staten. Repræsentanterne skal sikre de almene produktionsbetingelser og regulere de øvrige sfærer gennem statsapparatet, der består af en række organer med polit-økonomiske funktioner (det repressive statsapparat) og andre primært med legitimationsfunktioner (de ideologiske statsapparater). Som følge af sin afhængighed af den private produktion og de politiske partier er staten delvis underlagt magtforholdene i klassestrukturen, dvs. agent for samfundsmæssig strukturel magt[10]).

Folketinget udøver denne magt over DR gennem sin lovgivningskompetence, bl. a. ved udnævnelse af Radiorådsmedlemmer, gennem den almindelige debat, f. eks. interpellationer og spørgsmålsinstituttet, samt gennem finansprocessen.

Især den økonomiske styring via *Finansudvalget,* der skal godkende DRs licens-fastsættelse, er blevet skærpet i de seneste år[11]). Men bortset fra den fælles interesse i opretholdelse af styreformen og arbejdsroen kan partierne kun sjældent optræde enigt. Modsætningerne mellem partiblokkene og de mange nye partidannelser siden 1973-valget har således svækket parlamentets mulighed for som aktør at udøve personlig magt.

Regeringen er angiveligt det statsorgan, radiolovens kompetencefordeling især skal skærme DR imod. I takt med den voksende polarisering har antallet af sager der lovhjemlet rekurreres til Kulturministeren imidlertid været voksende, og regeringens sparebestræbelser har ramt DR hårdt, hvilket er medvirkende til at begrænse institutionens autonomi. Regeringen pålagde f. eks. DR at spare 55 mill. kr. i finansåret 1973/74, hvilket tvang driftsledelsen og Radiorådet til at arbejde sig i retning af en mindre omkostningskrævende centraliseret ordning af nyhedsformidlingen.

DRs publiceringsregler giver alle ministre ret til på eget initiativ at forelægge sager i DRs nyhedsudsendelser. Desuden bebudede Finansministeren i foråret 1976, at det nyoprettede *Statens Informationskontor* selv skal producere udsendelser for regeringen til radio/TV uden medvirken af DRs journalister. Ud over den formelle magt har regeringsmedlemmer og embedsmænd i centraladministrationen mulighed for gennem personlig autoritet at påvirke DR[12]).

At denne magtressource erkendes af magtfulde aktører i socialsfæren viser bl. a. A. P. Møller-koncernens klage over en serie Sydafrika-udsendelser i 1969. Firmaet sendte ikke klagen til DRs kompetente ledelse, men til daværende statsminister Baunsgaard 16. 12. 1969, og regeringen viderebragte først henvendelsen til det uafhængige Radioråd 23. 12. Det fremgår ikke af det oplyste, om VKR-regeringen havde påtegnet klagen, men brevet var medvirkende til at

10. En gennemgang af litteraturen om statsteori falder uden for denne artikels rammer, hvorfor jeg skal nøjes med at henvise til introduktionen hos Bernhard Blanke, Ulrich Jürgens & Hans Kastendiek, *Kritik der Politischen Wissenschaft* 1 & 2, Frankfurt/New York 1975.
11. Henrik Lind, Danmarks Radios økonomiske styring, in: Roar Skovmand (red.), *DR 50,* Kbh. 1975, pp. 153–194.
12. En række eksempler herpå findes i Presseforskningsinstituttets *Avisarkiv om presseforhold* II.3.

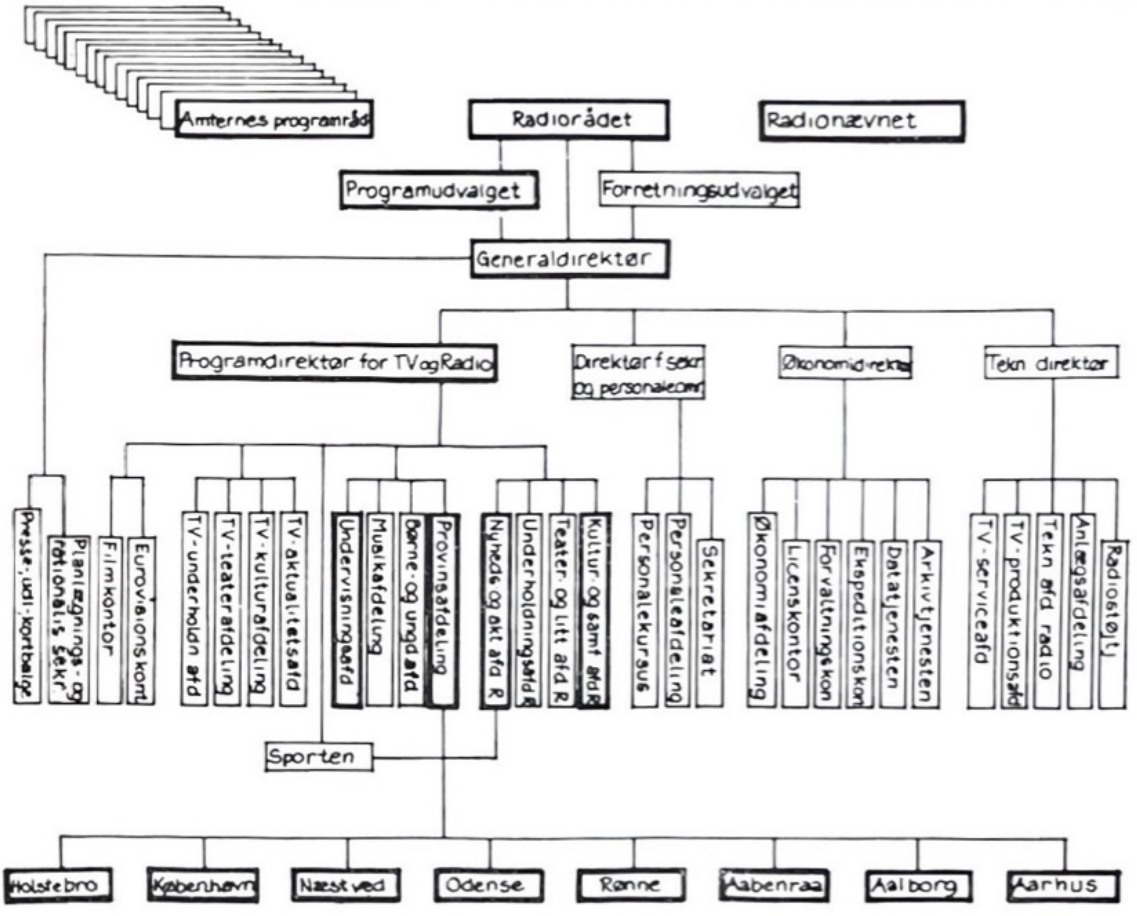
udsendelsernes producer, Carsten Clante, blev afskediget fra DR 18. 3. 1970.

Analysen viser, at regeringen har en stor og voksende indflydelse på DR. Derimod har andre statsorganer som *domstolene, folketingets ombudsmand, amter* og *kommuner* kun påvirket DR minimalt. Hvis DR imidlertid får sin produktion yderligere dekoncentreret må det forventes, at lokaladministrationens magt vil øges tilsvarende[13]).

De ideologiske statsapparater, f. eks. skolen, kirken og udenlandske medier, har en fundamental autoritet, idet de er med til at skabe den referenceramme, inden for hvilken dansk radiofoni må bevæge sig i de daglige udsendelser. Derimod er det sjældent at repræsentanter for disse apparater søger at udnytte magtressourcerne til explicit personlig magtudøvelse.

Danmarks Radio kan selv betragtes som et ideologisk statsapparat, og der udøves da også magt over mediet indefra.

Diagram over DRs interne opbygning

Radiorådet er ifølge radioloven det øverste organ i DR. Det tæller agenter for alle etablerede pressionsgrupper i kommunikationsoffentligheden og socialsfæren og afspejler derved magtforholdene i samfundet.

13. I denne retning tyder bl. a. erfaringer fra den trykte lokalpresse, jvnf. Flemming Seiersen & Karsten Lindhardt, *Magtspillet i provinsbyen,* og fra dekoncentrationen af den franske statsradio, jvnf. *le Monde* 11./12. 8. 1974.

Imidlertid er rådets medlemstal blevet kraftigt øget efter 1973-lovens ikrafttrædelse, hvilket sammen med den politiske krise har ført til en kraftig fraktionalisering og svækkelse af plenums effektivitet. Man anvender megen tid på småting, debatterne trækker ud og bestræbelser på at disciplinere arbejdet ved f. eks. at indføre begrænset taletid og ordførerskaber har hidtil slået fejl.

Tidligere arbejdede Radiorådet især v. hj. a. autoritet og indflydelse. DRs ansatte anticiperede flertallets reaktioner, og i næsten alle tilfælde blev driftsledelsens indstillinger fulgt. En række sager fra de seneste år synes dog at vise, at flertallet i rådet er skiftet, og at magtudøvelsen herefter er blevet mere explicit og manifest.

Det første klare eksempel herpå var ansættelsen af Jørgen Schleimann som chef for »Radioavisen« 16. 9. 1975. Direktionen indstillede i overensstemmelse med præcedens TV-Avisens programchef Hans Jørgen Jensen. Men Radiorådets centrum-højre desavuerede direktionen og valgte sin egen kandidat.

Magtudøvelsen blev endnu mere explicit i den såkaldte Galtung-sag 7. 10. 1975, hvor rådets flertal udøvede forcensur ved at forbyde en planlagt foredragsrække. Og det foreløbige højdepunkt var besættelsen af 40 stillinger 3. 3. 1976, hvor rådets plenum realitetsbehandlede ansøgninger fra DRs mange freelance-medarbejdere, hvoraf størsteparten mistede deres tidligere jobs.

Denne adfærd virker tilbage på DRs ansatte i form af øget selvcensur og utryghed. Men den har også svækket Radiorådets troværdighed og anvendelighed som agent for systemets strukturelle magt. Som konsekvens heraf er magtens centrum nu flyttet til Radiorådets formand og Forretningsudvalg.

Forretningsudvalget, der i en periode under strukturomlægningerne 1972–73 var blokeret, genvandt i 1974 sin arbejdsdygtighed og er nu DRs stærkeste agent i henseende til strukturel magt. Udvalgets effektivitet understreges ved dets homogene sammensætning, det begrænsede antal medlemmer og de lukkede møder.

Tidligere sammensattes Forretningsudvalget på en sådan måde, at også Radiorådets mindretal var repræsenteret. I 1974 benyttede Venstre-regeringen imidlertid lejligheden til at sikre sig loyal opbakning i udvalget, mens kritiske grupper i plenum, f. eks. Erhard Jacobsen og Ole Espersen, blev forbigået.

Forretningsudvalgets øgede magt markeredes i foråret 1974, hvor man bl. a. vedtog en passus om at »medvirke i alle faser af omlægningen« i forbindelse med delingen af radioens kontrovercielle Kultur- og Aktualitetsafdeling. Det var et klart brud med radiolovens kompetenceordning, der tillægger direktionen ret til at lede den daglige drift. Om motiverne bag magtforskydningen udtaler Radiorådets formand, Jørgen Kleener, til *Jyllands-Posten* 26. 6. 1974:

> »I modsætning til sædvane vil forretningsudvalget medvirke i enhver detalje for at undgå yderligere politisering mellem afdelingerne om sagen . . .«

At Forretningsudvalget mener det alvorligt fremgår af, at udvalget i den følgende tid gentagne gange afviser eller modificerer direktionens indstillinger

og løbende sanktionerer nyhedsafdelingernes dispositioner. Det er ligeledes Forretningsudvalget, der realitetsbehandler den nye programstruktur og dermed omstøder fire års internt udvalgsarbejde, styrker provinsdækningen og anvender de sparede midler til fordeling blandt de systemkonforme DR-afdelinger.

I 1974–76 er alle væsentlige afgørelser reelt truffet af Forretningsudvalget på forhånd. De spredte undtagelser fra denne regel har imidlertid fået langt mere dækning i medierne, hvorved udvalgets reelle magt er blevet maskeret, samtidig med at der er skabt et klima af psykologisk velvilje omkring organet.

Programudvalget er i dag nedlagt som selvstændigt organ. Ved 1973-loven forsvinder udvalget i sin gamle form, idet de tilforordnede kulturpersonligheder glider ud, hvorved udvalget bliver identisk med Radiorådets plenum. Programudvalgets magttab illustreres ved at flere medlemmer udtaler, at de for fremtiden vil gemme deres argumenter til de åbne Radioråds-møder, fordi udvalget er reduceret til et dobbeltbehandlende omsvøbsorgan.

Amternes Programråd, der bl.a. blev indført for at afbøde savnet af Programudvalgets tilforordnede, er en lokal afspejling af Radiorådet uden reel kompetence, jvnf. denne udtalelse fra formanden for Ribes programråd:[14])

> »... programrådene (skal) helst ikke have indflydelse på nogetsomhelst. De skal blot fungere som alibi for radiorådets brede, folkelige kontaktflade, mens alle reelle afgørelser træffes i den lille kreds, som hedder forretningsudvalget.«

Radionævnet, der blev oprettet i 1974 som et kombineret anke- og berigtigelsesnævn, har heller ikke hidtil udøvet selvstændig magt. Det har dog haft en vis funktion som »lynafleder« i forhold til selvbestaltede lytterkomiteer.

De ansatte i DR fik i løbet af 1960'erne en stadig stigende indflydelse i takt med den jævne og stabile vækst i institutionen kombineret med de gode konjunkturer i det omgivende samfund, der gav vide rammer for ytringsfriheden.

I hele perioden er denne aktør-magt imidlertid begrænset af de strukturelle magtforhold, og under 1970'ernes krise mærkes stramningen først blandt programmedarbejderne:[15])

> »Embedsmændenes budgetter, politikernes ro- og ordenssans og personlige ambitioner indgår her i en selvforstærkende proces, hvis resultat minder om folkedemokratiske tilstande, hvor selvcensur gør den ydre tvang unødvendig, og den journalistiske konkurrence bliver erstattet af gruppepression udefra og juntadannelser indadtil.«

Denne selvcensur, der stadig oftere nævnes som en afgørende faktor i DRs programlægning lader sig i sagens natur vanskeligt påvise konkret. Der er tale om social-psykologiske mekanismer, som virker i den enkeltes bevidsthed. Det

14. Niels Højlund i *Aktuelt 22. 4.* 1975.
15. Programsekretær Frank Oswald i *Information* 6./7. 7. 1974.

har fået kritikere af DR til at afvise fænomenets eksistens. Men at det er et reelt problem for medarbejderne fremgår af en række enkeltsager i de seneste år.

Selvom medarbejderne har mistet store dele af deres indflydelse, har personalet dog stadig en vis potentiel magt. Det er denne personlige magt-mulighed, der har fået iagttagere til at hævde, at der slet ikke er sket nogen strukturel stramning i mediet. Tværtimod er omlægningerne en naturlig reaktion på 1960'erne, hvor en »junta af venstre-radikale studenter og journalister missionerede og terroriserede lytterne«, for at få deres egne meninger frem[16]).

Analysen synes imidlertid at vise, at medarbejderne generelt har lidt et ganske betydeligt tab af autonomi og ytringsfrihed i 1970'erne.

Generaldirektøren ønskede oprindeligt den størst mulige decentralisering af program- og nyhedsformidlingen. Indtil 1972 vedtages hans indstillinger, men fra 1973 tvinges embedet til i stigende grad at anticipere Radiorådets reaktioner. I nogle principielle sager må direktionen se sine forslag vraget eller modificeret til ukendelighed.

Omvæltningen og den deraf følgende centralisering har for generaldirektøren betydet, at embedets kompetence er udhulet, og udøvelsen af embedets tidligere ganske betydelige personlige magt er forskubbet nedad i hierarkiet, hvilket utvivlsomt er en medvirkende grund til, at den siddende Generaldirektør, Hans Sølvhøj, i februar 1976 bebudede sin afsked.

Resterne af DRs interne magt udøves nu især af *direktørerne* og *sekretariatet*.

Allermest har *programdirektøren* styrket sin position. I 1968 lagde den daværende radio-direktør grunden for de senere centraliseringer i en indstilling til radiokommissionen[17]). Han havde imidlertid ikke dækning for sine synspunkter hos generaldirektøren og hovedparten af DRs personale, og direktørembedet gav ikke dengang magtressourcer til at føre intentionerne ud i livet. 1. 10. 1974 samledes både radio og TV imidlertid under én programdirektør, der siden – ud over sine udvidede institutionelle ressourcer – har haft en stærk social-psykologisk magtbasis. Embedet optræder i 1970'erne konstant i kulissen som centralt, men anonymt placeret koordinator i alle vigtige beslutningsprocesser.

At den væsentlige del af DRs interne magt er samlet på direktør-niveau skyldes desuden samarbejdsvanskeligheder mellem de enkelte afdelingers programchefer og de menige medarbejdere.

Programcheferne har formelt set gode muligheder for at udøve magt, men i 1970'erne er deres subjektive konsensus for beskeden til, at de som programkollegium har kunnet handle solidarisk. Der er nok enighed om at øge DRs autonomi i almindelighed, men i nedskærings- og krisetider opvejes denne ab-

16. Se f.eks. Henning Fonsmark i *Berlingske Tidende* 27. 1. 1974, Palle Simonsen i *Information* 29. 8. 1975, Niels Thomsen i *Berlingske Tidende* 10. 9. 1975 og Erhard Jacobsen i bogen *Et opgør*, Kbh. 1975.
17. Bilag 29 i *Radiokommisionens Betænkning nr. 592-1970.*

strakte præference af konkrete afdelingsegoistiske interesser. Det drejer sig tilsyneladende om at sikre sin egen afdeling – også selvom det sker på andre afdelingers eller på hele DRs bekostning.

På radiosiden er vinderne i denne »alles kamp mod alle« Nyheds- og Aktualitetsafdelingen (»Radioavisen«), Provinsafdelingen og Underholdningsafdelingen. Taberen er Kultur- og Samfundsafdelingen, mens de øvrige afdelinger stort set har bevaret deres stilling ressourcemæssigt. Men som følge af de svigtende lyttertal på P1 vil også Børne- og Ungdomsafdelingen, Musikafdelingen og Teater- og Litteraturafdelingen formentlig på længere sigt blive nedskåret.

Den interne magtkamp gør flertallet af programchefer til villige agenter for Forretningsudvalget. Derved mister kollegiet sin mulighed for at modificere de strukturelt betingede indgreb, og den personlige magt forskydes til programdirektøren.

Formelt set har *de menige medarbejdere* fået øget indflydelse, idet man i 1971 vedtog oprettelsen af såkaldte virksomhedsnævn, og radioloven gav personalet to repræsentanter i Radiorådet fra 1. 4. 1974. Imidlertid har virksomhedsnævnene været suspenderet siden 1973, og DRs journalistgruppe var direkte imod, at medarbejderne lod sig repræsentere i Radiorådet. Mange opfatter de to personale-medlemmer som »gidsler« uden reel magt.

De 2572 faste medarbejdere og et uopgjort antal løse free-lancere indgår i 20 forskellige faglige organisationer koordineret af det såkaldte Kontaktudvalg. Krisen og arbejdsløsheden har gjort det lettere at holde denne modsætningsfyldte stab inden for snævre strukturelle grænser. Udbytningen er taget til som følge af rationaliseringer, personalelofter og andre nedskæringer. Hertil kommer, at den manglende solidaritet medarbejderne imellem, skæve arbejdstider og usmidige afspadseringsregler har vanskeliggjort de faglige aktiviteter.

Free-lancerne kunne under den fulde beskæftigelse udføre kritisk journalistik uden større risiko. Efterhånden blev flere af dem imidlertid afhængige af DR, og 1974–76 indledtes en systematisk undertrykkelse af denne medarbejdergruppe. Kategorien blev stærkt beskåret ved Radiorådets mellemkomst og kulminerede med fastansættelsen af en del af de tidligere free-lancere 3. 3. 1976. I årene forud stod det klart, at halvdelen ville blive arbejdsløse efter denne dato, hvilket angiveligt har præget de løst-ansattes arbejde[18]).

Også de *fastansatte* programmedarbejdere har mærket de snævre grænser for ytringsfriheden i 1970'erne. Udsendelser er blevet standset, faste folk fyret og antallet af åbenbare politiske ansættelser og afskedigelser er voksende[19]).

En arbejdsmarkedsmedarbejder blev således i 1974 ansat ved Forretningsudvalgets mellemkomst, en kritisk udenrigsredaktør blev forbigået samme år,

18. Jvnf. forbrugerjournalisten Eva Bostrup, Den dresserede Radio, in: *Ekstra Bladet* 24. 4. 1972. Fremstillingens rigtighed er senere blevet bekræftet gennem interviews med flere DR-ansatte.
19. Eksemplerne på politiske ansættelser er hentet fra Presseforskningsinstituttets *Avisarkiv om presseforhold* II.7.b.

en lokalredaktør ansat ved en fremtrædende folketingsmands pressionsarbejde i 1975, hvorefter to lokalredaktører måtte bytte stillinger af partitaktiske grunde, mens en »upolitisk« ansøger, der var indstillet som nr. 1 til en af stillingerne, blev forbigået.

De nævnte sager er kun de, der er kommet til offentlighedens kendskab gennem dagspressen. Ifølge mine interviews med beslutningstagerne er antallet af »politiske studehandler« langt større. Bl. a. derfor går stadig flere medarbejdere i TV og radio aktivt ind i partipolitik, for at sikre sig opbakning i det folketingsdominerede Radioråd.

Om medarbejderne i DR må det konkluderes, at de som gruppe ingen strukturel magt besidder. Kun som enkeltpersoner i ledende embeder kan de individuelt optræde som agenter for tendenser i det politiske system.

Derimod har personalet som gruppe en ikke ubetydelig potentiel personlig magt. Men den lader sig kun udøve solidarisk i enighed med andre lønarbejdere – og denne solidaritet har været meget begrænset i perioden 1970–1976.

3. *Magten over Danmarks Radio*

Analysen viser, at DRs formelle status som uafhængig offentlig institution ikke i praksis betyder, at mediet er autonomt og magtneutralt. Det forekommer mere plausibelt at karakterisere DR som tilhørende samfundsstrukturens kapitalaffirmative felt, dvs. et magtobjekt underlagt betingelserne for det formelle statsapparat med de begrænsninger i handlefriheden, denne status medfører.

DR kan således ikke overskride de normative grænser for den etablerede sociale struktur, hvilket konkret betyder, at DR i sin programpolitik må opfylde en række funktioner af ideologisk, politisk og økonomisk art. Der er påvist en tidsmæssig sammenhæng mellem kriser i den kapitalistiske produktionsmåde og indskrænkninger af disse grænser. Kriser synes at betyde en intensivering af den strukturelle magtudøvelse præget af en koalition af kapitalejere med agenter i kommunikations- og konstitutionsoffentligheden, hvoraf de væsentligste i den analyserede periode for DRs vedkommende er partiet Venstre, de skiftende regeringer og Radiorådets Forretningsudvalg.

DR er imidlertid ikke fuldstændigt underlagt disse strukturelle lovmæssigheder. Mediets status giver, inden for de nævnte grænser, et vist spillerum for personlig magtudøvelse ved aktører, der har kunnet fremme eller forsinke stramningernes gennemslag i DR.

Denne personlige magt er fordelt på en lang række aktører. Socialdemokratiet har stadig en del af sin tidligere meget betydeligt magt tilbage, men partiet er i magtmæssig tilbagegang. Den væsentligste aktuelle magt ligger hos dagspressen og i DRs direktion, idet fagbevægelsen og DRs menige medarbejdere dog har en væsentlig potentiel magt.

Hvilke implikationer har de påviste udviklingslinjer for magten over DR på længere sigt?

Under forudsætning af fortsat krise og opretholdelse af den nuværende samfundsopbygning må den strukturelle magt forventes at blive yderligere intensiveret i fremtiden.

Økonomisk vil bestræbelserne for øget dekoncentration og privatisering af produktionen blive søgt forstærket. Det er sandsynligt, at dansk radiofoni vil blive tillempet den franske model, som den bl. a. er udformet i Venstres debatoplæg fra marts 1976, jvnf. p. 219.

Den nuværende enhedsstruktur med tyngdepunkt i København vil i givet fald blive afløst af 3–4 kanaler uden større egenproduktion. En række private produktions- og distributionsselskaber vil blive oprettet, og udsendelserne vil i stadig højere grad blive formet ud fra ønsket om maximering af lyttertallene, således som det allerede kendes fra udenlandske kommercielle radiosendere.

Politisk vil styringen blive skærpet. Den partipolitiske kontrol vil muligvis blive dekoncentreret, så Amternes Programråd inddrages mere. Reelt vil det betyde en cementering af de bestående magtforhold som følge af den bagvedliggende klasse- og partibasis.

Ideologisk vil der på radiosiden ske en udbygning af en »fuldvoksen funktionsradio«[20]). P1's nuværende output og de debatskabende programafdelinger vil blive nedskåret eller helt nedlagt, da deres produkter ikke kan afsættes på rentabel vis i en kommende kapitalintern radiostruktur. P2's regionale dækning under den ekspanderende Provinsafdeling, der allerede i dag er DRs største, vil blive udvidet, og P3 bliver en ren musik- og nyhedskanal. En tilsvarende tendens i retning af uforpligtende underholdning og ukritisk formidling af faktaviden kan forventes på TV-siden.

På det social-psykologiske niveau betyder det et øget pres på den enkelte radio-medarbejder. Selvcensuren må forventes øget, idet frustrationer på alle planer i organisationen vokser.

For lyttere og seere betyder det, at DRs programmer mere og mere vil passivisere modtagerne. Den subjektive interesse i underholdning og socialterapi forstærkes med fremmedgørelse og bevidstløshed til følge.

Den samlede effekt bliver under disse forudsætninger en optimal opfyldelse af systemets kriseprægede interesser: en cementering af de bestående magt- og ejendomsforhold.

Om prognosen holder stik afhænger især af dagspressen, det politiske venstre, dele af Socialdemokratiet, fagbevægelsen, forbrugerorganisationerne og DRs medarbejdere, der angiveligt er imod en sådan udvikling.

Ikke mindst DRs personale indtager en nøglestilling. Det er de ansatte, der

20. Om udformningen af denne radio-type se Gerhard Schmidtschen, *The Significance of Light Music on the Relationship between Radio and the Listener*, München 1973 samt Jørgen Schleimanns kronikker i *Information* 20. 9. 1974 og *Jyllands-Posten* 30. og 31. 10. 1974.

skal føre intentionerne ud i livet, producere udsendelserne og præge indholdet af programmerne.

Der er visse tegn på, at presset på de menige programmedarbejdere nu er blevet så stort, at man vælger solidarisk kamp frem for individuel tilpasning til de nye vilkår. Efter Radiorådets censur-forsøg imod fredsforskeren Johan Galtungs samlede man f.eks. ind til en alternativ pris til den norske forsker, og Kultur- og Samfundsafdelingen arrangerede en serie foredrag med Galtung ud af sit almindelige budget.

Også i forbindelse med Programudvalgets såkaldte Christiania-resolution 3. 3. 1976, der pålagde DR at begrænse dækningen af dette spørgsmål, kom en spirende »mod-magt« til udtryk. Journalistgruppen vedtog dagen efter en enstemmig resolution, hvori man vælger helt at se bort fra kritikken, fordi man hævder, at der kan rejses tvivl om lovligheden af Programudvalgets påbud.

Det seneste eksempel på modifikation af strukturelle indgreb fremkom i forbindelse med Forretningsudvalgets forslag til skærpede publiceringsregler, der som følge af massiv personlig magtudøvelse fra medarbejderne, i pressen og oppositionen i Radiorådet blev trukket tilbage 15. 6. 1976.

I hvilket omfang de påviste tendenser vil blive fremmet eller modificeret af sådanne tiltag i de kommende år lader sig ikke afgøre. Den gennemførte magtanalyse viser imidlertid, at alle magtsubjekter i deres personlige handlefrihed er begrænset af strukturelle forhold. Det er ikke kun Danmarks Radios selvstændighed, der er blevet indskrænket. Hele det politiske system er i disse år præget af de begrænsninger i handlefriheden, som er indtruffet samtidig med krisens gennemslag i verdensøkonomien.

På langt sigt er det derfor kun muligt fundamentalt at ændre udviklingen ved at omforme selve samfundsstrukturen. Kun derved kan de bagvedliggende strukturelle magtforhold i det politiske system forandres.